

Foglalkoztatási-gazdasági együttműködések és szolgáltatások fejlesztése Fejér megyében című, TOP-5.1.1-15-FE1-2016-00001 azonosítószerű projekt keretében készült mőhelytanulmány

Mezőföldi tanulmányok 8.

2020. december 30.

Mezőfalva kulturális élete

Kiss Erika Tímea, szociális munkás

Az aranykor végén

Tartalom

I.Bevezetés.....	3
II.Mezőfalva története kezdetektől napjainkig.....	3
II.1.A település földrajzi elhelyezkedése.....	5
II.2. Kultúrális hagyományok, szokások.....	5
II.3.Infrastruktúra.....	6
II.4. Demográfia.....	6
II.5.Egészségügyi, szociális ellátás, sport kultúra.....	6
II.6.Mezőfalva környezete.....	7
II.7.Gazdasági eredmények	8
II.8.Innovációs tervek	8
II.9.A település hazai és nemzetközi kapcsolatrendszere.....	8
III.Kutatás.....	9
IV.Összegzés.....	10
V. Felhasznált irodalom, források.....	11

I.Bevezetés

Mini kutatásaimat több szempont felé vetettem ki. Forrásokat kerestem a helyi Móricz Zsigmond Nagyközségi könyvtárban, az Önkormányzatnál, könyveket tanulmányoztam. Dolgozatomat Rácz József építőmester jegyzeteiből, Márok Csaba Mezőfalva polgármesterével történt beszélgetéseimből, illetve egyéb interneten, könyvek útján elérhető kutatásokból készítettem. Dolgozatom első részében Mezőfalva történetét szemléltetem kezdetektől napjainkig, második részében, pedig egy kutatást mutatnék be.

II.Mezőfalva története kezdetektől napjainkig

Mezőfalva nagyközség a Mezőföld délkeleti részén fekszik, földművelésre kiválóan alkalmas. Ez a terület biztos megélhetést nyújtott az ott megtelepedő emberek számára. Géza fejedelem 869-ban besenyőket telepített le ezen a vidéken, melyek önállóságot élveztek egészen a 14. század közepéig. Ispánságukat Nagy Lajos király szüntette meg. A mezőfalvi vidék királyi birtok volt. A tatárjárás elpusztította a lakosság nagy részét. A tájra a termőföld vonzotta az embereket. 1659-től Mezőföld nagy része a Zirci Apátság birtoka lett, ennek egy része a mai Mezőfalva területe. A területek a ciszterek és a két világi birtokos tulajdonában maradtak 1947-ig. A település közigazgatási területének kb. 80%-a egyházi 10-12%-a világi nagybirtok volt. A térség fejlesztését 1766-tól kezdte meg a német apátsághoz tartozó Zirci Apátság. A XVIII. század végétől kialakították a majorrendszert. A település jelenlegi formájának kialakítója a zirci apátság. A település tényleges alapítójának Dréta Antal zirci apátot tekinthetjük, aki József királyi herceg közbenjárásával Hercegfalva néven, szabályos utca és telekrendszerű jobbágyfalut, azaz Új-major pusztát telepített a térségbe. Hercegfalva nevét 140 esztendőn át 1811 és 1951 között viselte a falu. A település nevét József nádorról kapta és engedélyével nevezték el Herczegfalvának. A falu névadójáról minden évben emléket rendeznek, tiszteletére szobrot állítottak. Dréta szigorú eszközökkel kormányozott. Az apátság nagy hangsúlyt fektetett a közoktatásra, ennek megfelelően az uradalom területén egyházi kezelésű iskolák épültek és működtek. A település új telkek kiosztásával, vezető szerep hozzárendelésével uradalmi alközponttá vált. Az emberek kétharmad része sváb származású volt, akik Mór környékéről érkeztek ide. A lakosság többi része magyar, szláv, tót volt. A gazdasági tevékenységben az állattartás vezető szerepét fokozatosan a növénytermesztés veszi

át. A településen jellemzően három telektípus került kialakításra 600, 300, 150 négyszögöl méretben. 1786-1787 évében templomot építettek, és Sárlos Boldogasszony tiszteletére szentelték fel. Az 1830-as évektől létrejött a kimért szőlőhegy. Hercegfalva 1848 után élte „virágkorát”. Az 1848-as szabadságharc után a település kiemelt szerepet kapott az újraszerveződő közigazgatási rendszerben. A település járási székhelyként működött 1850 és 1854 között. Hercegfalvával együtt kilenc falu, összesen 13 település tartozott a járáshoz. Az 1900 években a településen elkezdődött a dohánytermesztés. 1912-es évekig a földmunkásmozgalmak voltak jellemzőek. Az első világháborút követően Herczegfalva új iskolát kapott, mert a gyermeklétszám erőteljesen megnőtt és a régi épületek nem tudták kiszolgálni az oktatást. Hercegfalva népessége 1930-ban 5849 fő volt, a lakosság többsége mezőgazdaságból élt. 1941-ben megalakult a Magyarországi németek Szövetségének Hercegfalvi Csoportja. 1949-1960 a népesség 5021 főre csökkent. Kialakultak az mgtsz szervezeti egységei, melyek juhászattal, sertés tenyésztéssel, növendék-marha tartással, szarvasmarha hizlalással, tehenésztéssel, sertésneveléssel foglalkoztak. 1951-ben megalakul a falusi tanács, 1954-ben az Arany Csillag Termelőszövetkezet, 1963-ban elindul a nagyüzemi szőlőtelepítés. XX. század eleji gazdasági válság idején a térségből sok munkásember vándorolt ki Amerikába. A két világháború között a mezőgazdasági termelés Hercegfalva térségének gazdagodását szolgálta. Kiepült a vasúthálózat, vasúton értékesítették a jó minőségű gabonát, naponta szállítottak tejet Pestre. 1938-ban felszentelték az új Mezőföld plébánia templomot. templom szolgálja napjainkban is az egyházközséget, a hívőket és a települést. 1946. májusában több ezer németet telepítettek ki Németország amerikai megszállási övezetébe. 1949-től megkezdődött a termelő szövetkezetek (TSZ) szerveződése. A település nevét a szocialista időszakban változtatták Mezőfalvára. 1958.-ban a földterületek 98%-a állami tulajdonban van. A Mezőfalvi Állami Gazdaság 1960-ban a térségben már 17.600 hektáron gazdálkodik. 1954-1990 között a mezőgazdasági termelés fellendül. Mezőfalva belterülete majdnem a kétszeresére nő 1945-1980 között. Honvédség is található volt a településen, mely napjainkban már nem működik. 1961-ben kiepül a Mezőfalvát Dunaújvárossal összekötő út. Ennek köszönhetően többen letelepedtek Mezőfalva külterületén Szőlőhegyen. Itt a szegényebb réteg található meg, akik az önkormányzattól minden támogatást megkapnak a jobb élet reményében. A 90-es évek elején a mezőgazdaság és az ipar országos válsága súlyos helyzetbe hozta a térség településeinek élőkét is. Munkahelyük, megélhetésük veszélybe került. A Mezőfalva Zrt, a 90-es évek végén magánkézbe került. Az utóbbi években a helyi lakosok egy része magánvállalkozóként keresi a boldogulást. Napjainkra kialakultak a családi gazdaságok is, de a lakosság nagy része a közeli városban végzi a mindennapi megélhetést biztosító munkáját.

II.1.A település földrajzi elhelyezkedése

A település Magyarország középső részén a Dunántúli terület keleti peremén, Fejér megye déli részén helyezkedik el. Dunaújvárostól 16 km-re nyugati irányban helyezkedik el. A területe sík. A település külterülete 8006 hektár, belterülete pedig 276 hektár. A területegységet a mezőföldi tájegységhez soroljuk. Településünk egy löszplatón, egy vízfolyás mellett alakult ki. Szoros kapcsolatban áll a környező területekkel. A közlekedés több irányban kialakult, közvetlen a kapcsolat a megyeszékhellyel, a földvári híddal.

A tájegység felszínét művelik. A külterületen jellemző a szántóföldi növénytermesztés. A növénytermesztés jellemzően gabona és kukoricatermesztés. A kertészeti területeken szőlő és gyümölcsstermesztés. A mezők, rétek és legelők, már ritkábban és kisebb foltokban vannak jelen. A megmaradt mezőkön, fennmaradtak az őshonos gyepek, fű, mezei virág és cserjefajok. A terület rendelkezik több erdővel, erdőrészlettel. Jellemző fafajok: bükk, tölgy, gyertyán, akác, jegenye, nyár és elvétve szil, kőris és vadgesztenye. A cserjés ligetek jellemző növényei a kökény, a bodza, a liceum, a makura, a vadszilva és a nyír. ^{1,2}

II.2. Kulturális hagyományok, szokások

Mezőfalva települése változatos és színes, fellelhetők az összes nemzetiségek nyomai. Jelentős a Hantos-széki kunok betelepülése, a török hódoltság a terület elnéptelenedéséhez vezetett. Később német, rác, horvát és magyar újratelepítés történt. A II. világháborút követően ez kiegészül Felvidéki, Székely és Bánáti betelepülőkkel. A népesség hagyományaiban, kulturális örökségükben eltérő értékrendjének ellenére békességben élt egymás mellett és kölcsönösen átvették egymás hagyományait, értékeit. A kulturális hagyományokat a német nemzetiségi hagyományok képviselik. A szokásokra épülnek a népviseletek és egyházi ünnepek. Jellemzőek a karácsony a Betlehemezéssel, a farsang, a Húsvét, a májusfa állítás, a Pünkösd, a Szent István napja, a búcsú, a szüreti mulatság, a Halottak napja, a Mikulás és a Luca nap. Ezek a mai napra kiegészülnek a nemzetiségi, alapítványi, valentin napi és az óvoda bálokkal, lecsófesztivállal és a Mezőfalvi vigasságokkal. Az általános nyelvhasználat a magyar volt, de nemzeti nyelveiket

is használták. A hagyományok ápolása a szocialista időszak alatt a kihalás felé vezető útra jutott.

Forrás: ¹Rácz József építőmester jegyzeteiből, ²Márok Csaba polgármester beszélgetéséből

A rendszerváltás óta megkezdődött a hagyományok újraélesztése és a nemzetiségek önszerveződése. Mára kialakultak a települési programok, melyek igazodnak a mezőfalvi emberek igényeihez. A programok összeállításában a civil szervezetek is tevékenyen részt vesznek. A rendezvények sikeresek, a Kiss Kálmán Művelődési Ház többször is otthont ad a programoknak. Támogatják civil kezdeményezéseket is, így például a Gazdakör által szervezett falusi disznóvágást, baba-mama klubbot, nyugdíjas klubbot, mozgássérültek klubját.

II.3. Az infrastruktúra helyzete

A település közúton jól megközelíthető, a vasút kiépítettsége meg van, azonban az állomás messze van a falutól. A településen teljesen kiépített az ivóvíz-, gázhálózat és a szennyvízhálózat. A település teljes területén megoldott a vezetékes telefonellátottság, de a lakosság többsége a mobiltelefon szolgáltatást veszi igénybe. A településen több kábeltelevízió szolgáltatás is működik. Minden lakos számára megoldott a szilárd hulladék elszállítása is, mely heti rendszerességgel, csütörtöki napokon történik.

II.4. Demográfiai mutatók

Állandó lakosok száma 2011.évre visszamenőleg összességében csökkenő tendenciát mutat, melynek a magyarázata a születésszám csökkenése, a halálozási arány növekedése. A csökkenés magyarázható még azzal is, hogy egyre több fiatal választ lakóhelyül más települést. Életkorokra lebontva a 0-10 éves korosztályban közel 50%-os növekedés, a 11-20 éves korosztályban 20%-os csökkenés, a 21-30 éves korosztályban minimális csökkenés. A 31-40 éves korosztályban 10%-os csökkenés, a 41-50 éves korosztályban 10%-os növekedés, 51-60 éves korosztályban 5%-os csökkenés, a 61-70 éves korosztályban 25%-os növekedés, a 71-80 éves korosztályban 15%-os csökkenés, a 81-90 éves korosztályban 30% -os növekedés és végül a 90 év feletti korosztályban 3% -os növekedés figyelhető meg napjainkig. Megjegyezhető még, a születések száma közel duplájára emelkedett. A házasságkötések száma

2 %-kal csökkent, a válások száma felére csökkent míg a halálozások száma 20 %-al növekedett.³

II.5.Egészségügyi, szociális ellátás, sport kultúra,oktatás

Az egészségügyi alapellátás Mezőfalván teljes körűen biztosított. A falu felnőtt lakosságát két körzeti orvos, míg a gyermekek ellátását a gyerekorvos látja el. Az Egészségházban elkezdte termelését a napelem, aminek köszönhetően várhatóan csökkennek a költségek is. Külön vállalkozóként dolgozik a fogszakorvos.

³forrás: Mezőfalva Nagyközség Önkormányzatának programja 2014. okt.-2019.okt. 3.oldal

Labor fenntartását is biztosítja a település, így az alapvető orvosi laborvizsgálatokat itt a helyszínen el tudják végezni. Az önkormányzat fenntartásában működik a Szociális, Családsegítő, és Gyermejjóléti Intézmény. Az intézmény szakemberrel teljes körűen ellátott. Az intézmény egyre nagyobb ügyfélkört elégít ki. idén került sor a felújítására pályázati pénzből. Az Önkormányzat fenntartásában működik a konyha. Itt elsődlegesen az óvodások étkezésének biztosítása, ezen kívül iskolai étkeztetés és szociális, valamint dolgozói étkeztetés is történik. A konyha új funkcióval bővült, a rendezvényeken komoly szerepet kaptak a konyha által készített ételek. A törvényi változás miatt jelentősen módosul a konyha élete is. Meg kell oldani az érzékeny gyerekek étkeztetését, így a konyha dietetikust alkalmaz. Az ételmezésvezető végzi a konyha irányítását. Az önkormányzat szakfeladatként üzemelteti a Móricz Zsigmond Könyvtárat és a Kiss Kálmán Művelődési Házat. Az elsődleges feladatuk a könyvtár működtetése és a mezőfalvi kulturális élet szervezése. Ennek helye egyrészt az iskola épületében lévő könyvtár, valamint a Kiss Kálmán Művelődési Ház. A létszám biztosított a megfelelő működéshez, illetve több képzés és tanfolyam is megszervezésre került az utóbbi időben, amit jövőben is terv. A civil szervezetek komoly szerepet vállalnak a falu életében. A sport területén igényelik a társasági adót, amiből a fejlesztéseket tudnak végrehajtani. A sportolók felszereltsége is jó a támogatásnak köszönhetően. A Mezősport Kft és a MEDOSZ rendezi a sportfeladatokhoz tartozó költségek viselését. A település középpontjában található az önkormányzat által működő Petőfi Sándor Általános Iskola, és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény. A gyermekek oktatásának testi, szellemi fejlődésének szinte minden részét biztosítja. Az Iskola 2013.01.01.-től a Klebesberg Intézményfenntartó Központhoz átkerült. A technikai dolgozókat az önkormányzat alkalmazza. Az Önkormányzat fenntartása alá tartozik

a Tündérváros óvoda, ahol jelenleg 5 csoport működik. Az óvoda korszerűsítő felújításon esett át.⁴

II.6. Mezőfalva környezete

Mezőfalva nagyközség területén környezetszennyező üzem nem végez tevékenységet. A vízrendszer a község tulajdonában van. Jövőbeni feladat, a beton-azbeszt csőhálózat cseréje. Cél az illegális szemét viaszorítását, a szelektív hulladékgyűjtés. A külterületeken a földutak állapotán kellene javítani. Az utak karbantartására megfelelő gépekkel és pénzeszközzel az önkormányzat nem rendelkezik. Így ez a feladat még várat magára. A jövőben meg kell vizsgálni az önkormányzat tulajdonában lévő területek kertészeti hasznosításának a lehetőségét.

⁴forrás: Mezőfalva Nagyközség Önkormányzatának programja 2014. okt.-2019.okt.

Az önkormányzat tulajdonában lévő Páskom tó és a mellette lévő 10 hektáros szántóterület egy zöldövezet, melyből telkeket lehetne kialakítani, az ide települő emberek letelepedésének elősegítése céljából. A település körül az erdőterület aránya jónak mondható, ami a levegő tisztaságára, oxigéntartalmára pozitív hatással van.

II.7. Gazdasági eredmények

Mezőfalva a lehetőségeket maximálisan kihasználta. A település összkomfortossá vált. A gazdasági válság az itt élő embereket is érintette. A település célja, hogy a faluban működő vállalkozások stabilak maradjanak, hogy új munkahelyek létesüljenek. Erősségek közé sorolandó a fejlesztések jövőbeni támogatása, a stabil gazdálkodás, a jó közlekedési lehetőség, az aszfaltozott úthálózat kiépítése, javítása és a Civilszervezetek működése. Gyengeségek lehetnek a falu életben a kevés munkahely a településen, a vállalkozások gyengék, folyamatosan romlik az úthálózat. Lehetőséget rejtenek a földrajzi elhelyezkedés, az M6-os autópálya közelsége, fejleszthetők a turisztikai lehetőségek. Veszélyek lehetnek, hogy a nagyközség további fejlődése megtorpanhat.

II.8. Innovációs tervek

Az elkövetkezendő időszakban a település számára meghatározó feladat lesz környezetvédelem. A csatorna-beruházás, az ivóvízhálózat-rekonstrukció, a gyermekek egészségesebb környezetben történő felnevelése miatt, illetve a hulladékgazdálkodás. Az energiafüggőség is csökkent, a biomassza kazánok, napelemek, geotermikus fűtés a megújuló energiaforrások révén. Értékteremtő közmunka megszervezése is törekedni kell. A járdaépítést folytatni kell. Segíteni kell az intézmények működését. A községi zöldterület rendben tartása is fontos feladat. A közbiztonság területét is fejleszteni kell. Mezőfalván körzeti megbízotti csoport és polgárőrség működik. Feladat még a kamerarendszer fejlesztés további kiszélesítése. Kiemelkedő feladat az önkormányzat részéről a pályázati pénzek „bezsebelése”. Az önkormányzat a Településfejlesztési Operatív Programban lévő pénzekre pályázik.⁵

II.9.A település hazai és nemzetközi kapcsolatrendszere

Az önkormányzat kapcsolatot ápol a környezetében működő vállalatokkal, vállalkozásokkal, társszervekkel. Minden esetben tájékoztatni kell őket az önkormányzat gondjairól, nehézségeiről és céljairól.

⁵forrás: Mezőfalva Nagyközség Önkormányzatának gazdasági programja

A községnek két testvértelepülése is van. A szlovákiai Kisújfalu, és az ausztriai Herzogsdorf. Mindkét településsel rendszeresen ápolják a kapcsolatot. Ezáltal lehetőség nyílik az általános iskolában német nyelvoktatásban megszerzett tudás felelevenítésére és továbbfejlesztésére.

III.Kutatás Mezőfalva lösztalajáról

Az utóbbi két évtizedben egyre többen kutatták a Mezőföld lösztalaját. A táj egészét a nagytáblás mezőgazdaság uralja, az erdők nagy részét akácok alkotják. A táj növénytani része a mezőfalvi Bolondvár és környéke. Mezőfalva nagyközség a Mezőföld keleti részén fekszik, földrajzilag a Mezőföld középtáj részét képezi. A falu külterületének déli részén található a Bolondvárnak nevezett dombocská és a körülötte elterülő rét. Körülbelül 26 ha kiterjedésű. Bolondvár az Európai Unió Natura 2000 hálózatába tartozó HUDI20027 ”Kelet Mezőföldi Lössvölgyek” elnevezésű kiemelt jelentőségű természet megőrzési terület része. A rét délkeleti

sarka egy meredek oldalú, magasabb, az északabbra egy alacsonyabb magaslat emelkedik ki a sík felszínből. A réten van egy északkelet-délnyugati irányban keresztülhaladó időszakos vízfolyás, mely a falu mélyebb területein lévő belvíz elvezetésére szolgáló árokrendszer részét képezi, illetve a rét közepén lévő, az állatok itatására használt ásott kút is. A gyepet nyugatról, délről, keletről szántóföldek határolják, míg északról egy fehér akácból álló erdő. A terület elnevezése az ott található dombra vezethető vissza. A domb keletkezése úgy történhetett, hogy a fagerendákból és sárral betapasztott vesszőfonatból álló házak gyakran összeomlottak. Bolondvárat rétként, legelőként hasznosították az itt élők. A növény kutatóknak 11 védett növényfajt sikerült kimutatniuk Bolondváron, melyek közül 5 veszélyeztetettség közeli (NT)vörös listás besorolással is rendelkezik (*Ajuga laxmannii*, *Astragalus asper*, *Cirsium boujartii*, *Inula germanica*, *Taraxacum serotinum*). A földutakhoz közeli részeken tapasztalható az illegális hulladéklerakás. A Bolondvár területét Crossmotorozás céljára használják a fiatalok, ezzel veszélyeztetve az ott élő növény – állatvilág fennmaradását. A területen a kökény terjedése figyelhető meg. Problémát jelent az akácos terjedése. A rét minden oldalról határos a mezőgazdasági területekkel. Így a vegyszer bemosódásával és a permetszerekkel is számolni kell. Egyes helyeken a talajfelszín alatt történt a fűkaszás, mely több növényfajt is károsan érint.⁶

⁶*forrás: Erdős F. és Keszi T. (2011): Mezőfalva évszázadai.– Mezőfalva önkormányzata, Mezőfalva, 198 pp.*

IV. Összegzés

Kutatásom során talán kicsit beleláttam településem életébe, múltjába, terveibe. Ebben a globalizálódó világunkban annak a közösségnek van jövője, amelyik képes kultúráját élő kultúraként megélni és a mindennapi élet szerves részévé tenni, lépést tartani a világ fejlettebb régióival. **Ennek alapelvei a közösségépítés, értékmegőrzés, értékteremtés, modernizáció, esélyegyenlőség, fenntarthatóság. Úgy gondolom, hogy mindenki számára elérhetővé kell tenni a kulturális javakat és szolgáltatásokat. Az esélyegyenlőség a regionális különbségek kiegyenlítését, a felzárkózás lehetőségének megteremtését jelenti mind az egyén, mind pedig a helyi és kisközösségek számára.**

V.Felhasznált irodalom, források

Erdős Ferenc- Farkas Gábor- Fülöp Gyula- Virág Ernő: Mezőfalva története 1989.

Erdős Ferenc- Keszi Tamás: Mezőfalva Évszázadai 2011.

Forrás: Mezőfalva Nagyközség Önkormányzatának programja 2014. okt.-2019.okt.

Forrás: Mezőfalva Nagyközség Önkormányzatának gazdasági programja tervezet

Forrásrészlet: Rácz József építőmester jegyzeteiből

Márok Csaba: Beszélgetés Mezőfalva polgármesterével